

Кульбіда С.В. (2018). Вклад Наталії Іванюшевої у розвиток жестової мови. С. Кульбіда. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 66 -71.

УДК 376 [81'221.2 :81'253] : 172.12

ВКЛАД НАТАЛІЇ ІВАНЮШЕВОЇ У РОЗВИТОК ЖЕСТОВОЇ МОВИ

Кульбіда С. В.

У 2000 роках актуалізувалися питання щодо зміни ставлення до осіб з інвалідністю, в тому числі й глухих, і в нашій країні з позицій порушень на толерантність, повагу, визнання сильних сторін, гуманістичних ознак. У зв'язку з цим, актуалізувалися питання розуміння ролі, значення, місця національної жестової мови українських глухих. Перші спроби узагальнити досвід найкращих перекладачів України був

здійснений за сприяння канадських і українських фахівців і у 2003 році отримав розповсюдження навчально-методичний посібник - тематичний відеословник жестової мови у трьох частинах за авторства Наталії Василівни Іванюшевої і Євдокії Михайлівни Зуєвої [2], який став логічним продовженням справи зібрання жестових одиниць Н. Іванюшевою ще далекому 1969 році [1].

2005 рік став плідним для Наталії Василівни Іванюшевої у вперше організованому і проведеному Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Жестова мова в освіті осіб з порушеннями слуху», присвяченому актуалізації питань національної жестової мови в освітньому просторі спеціальних шкіл для нечуючих України і досвіду прогресивних країн у м. Біла Церква.

У спільній співпраці з молодим науковцем Світланою Кульбідою і талановитим художником Михайлом Поплавком Наталія Василівна презентувала

Кульбіда С.В. (2018). Вклад Наталії Іванюшевої у розвиток жестової мови. С. Кульбіда. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: “Наша друкарня”, 2018. - С. 66 -71.

перший дитячий ілюстрований навчально-методичний посібник “Українська жести абетка” та комплекс тестових завдань в ігровій формі, розроблених до названого посібника [3,4].

Наталя Василівна була у числі перших науковців лабораторії жестової мови, створеної за ініціативи ЦП УТОГ у 2006 році. Концептуальні засади української жестової мови, що стосувалися нормативно-правового забезпечення (Закон про основи соціальної захищеності, 2006, концепція білінгвального навчання, Накази МОН України щодо запровадження і вивчення УЖМ як предмету та засобу навчання та ін.), лінгвальних особливостей вивчення УЖМ як мови, як предмету, засобу навчання, а не лише спілкування, розроблялися за найактивнішої участі Наталії Василівни [6, 8].

У команді однодумців, виконуючи індивідуальну тему “Теоретичні засади вивчення лінгвістичних особливостей української жестової мови” вивчалися зарубіжні і вітчизняні джерела з проблеми впровадження і застосування двох мов (словесної та жестової) у навчально-виховному процесі загальноосвітніх спеціальних шкіл для осіб з порушеннями слуху, критично аналізувалися сучасні підходи білінгвального навчання у загальноосвітній і спеціальній освіті. Це дало змогу на основі зібраних і проаналізованих матеріалів відпрацювати і узгодити термінологічний апарат (УЖМ, кальковане жестове мовлення, жестівник, двомовність, словесний білінгвізм, жестовий білінгвізм, перша мова, рідна мова, друга мова, глухі діти глухих батьків, глухі діти чуючих батьків та ін.).

За активної участі і співавторства Наталії Василівни розроблено модель, структуру, тематику двох національних жестівників: Український жестівник для батьків” (2011) [7], «Українська жести мова” (2012) [9], щорічно видавався збірник наукових праць “Жести мова й сучасність” (2006 — 2013 роки) [10, 11].

Наталя Василівна є у числі авторів дворівневого програмно-методичного забезпечення курсів первинної підготовки щодо вивчення української жестової мови для: вчителів української мови та літератури загальноосвітніх спеціальних шкіл для дітей з порушеннями слуху, вчителів початкових класів, вихователів,

Кульбіда С.В. (2018). Вклад Наталії Іванюшевої у розвиток жестової мови. С. Кульбіда. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: “Наша друкарня”, 2018. - С. 66 -71.

перекладачів-дактилологів і вторинної перепідготовки — перекладачів-дактилологів [5, 9].

Саме за активної участі майстра перекладацької справи Наталії Василівни, яка здійснювала у команді викладачів організаційний, фаховий, методичний супровід двотижневих курсів для педагогічних колективів Криворізької, Одеської, Житомирської і Березівської спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для глухих дітей та Львівського Католицького університету, I і II рівні жестомовної комунікативної компетентності опанували десятки психолого-педагогічних працівників та служителів церкви).

Не дивлячись на те, що Наталія Василівна нині перебуває на заслуженому відпочинку і не є офіційно на посаді наукового співробітника, вона продовжує плідно працювати. Свідченням цьому є: активна участь у якості наукового консультанта разом з С. Кульбідою у проекті “Відкривай Київ з нами”, який у 2016 році реалізувався за грантом Київського міського голови — Віталія Кличка у галузі освіти (Номінація “Чуйне серце”). Грант був виграний колективом загальноосвітнього навчального закладу II — III ступенів “Вечірня (змінна) спеціальна школа № 27” м. Києва; популяризація ідей застосування УЖМ у освітньому розвитку глухих дітей у наукових статтях, тезах, виступах на всеукраїнських і міжнародних заходах, отримання сертифікатів/

Наукова діяльність Наталії Іванюшевої тісно переплетена з інформаційно-просвітницькою у питанні актуалізації професійних прав і обов'язків перекладачів, які працюють у різних сферах діяльності глухих і надають різноманітні послуги прямого і зворотнього перекладу. У 2007 році на загальних зборах колективу перекладачів м. Києва і Київської області створено орган - Раду перекладачів жестової мови (РПЖМ). З 2008 по 2011 рік Наталія Василівна Іванюшева очолювала РПЖМ, як консультативно-дорадчий орган Київської організації УТОГ, який плідно працює, розробляючи статутні положення. З 2012 року і до сьогодні зі своїм досвідом, професійною майстерністю, розумом, енергійністю, далекоглядністю, поважним ставленням і прикладом незмінних

Кульбіда С.В. (2018). Вклад Наталії Іванюшевої у розвиток жестової мови. С. Кульбіда. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: “Наша друкарня”, 2018. - С. 66 -71.

традицій у перекладі УЖМ для колег Наталія Василівна є почесним членом цієї організації.

За свій ентузіазм, реалізацію творчих задумів у професійному житті, спрямованих на благо глухих у різні періоди життя, Наталії Василівні: присвоєно звання “Почесний член УТОГ” (1992 р.); нагороджена Почесною грамотою та нагрудним знаком пошани (2003 р.); присвоєно звання “Заслужений працівник соціальної сфери України” (2006 р.); грамота Президії НАПН України (2012 р.); Подяка Об'єднання Нечуючих Педагогів у зв'язку з 15-річним ювілеєм (2017 р.); грамоти, подяки від Київської державної адміністрації, Міністерства праці.

Таким чином, своє життєве призначення Наталія Іванюшева продовжує реалізовувати у найрізноманітніших напрямках (науковому, перекладацькому, мистецькому, викладацькому, громадському, громадянському, родинному, церковному та ін.), поряд і завжди з українською жестовою мовою. Ця звичайна і буденна риса, уподобання, гуманне відчуття талановитої Людини є унікальною і неповторною. Не має значення на кого спрямоване це відчуття, важлива лише його щирість. Список наукових праць сягає понад 25 найменувань [12].

Учні Наталії Василівни сьогодні — це люди, що вже наздогнали або наздоганяють свого Вчителя за віком. Маючи власні праці, ступені, звання, вони вважають це великою мірою заслугою свого Вчителя і ніколи про неї не забувають. Людина з великої літери, вона любить життя, природу, поезію, жарти, музику, спілкування з нечуючими і чуючими — все надихає її, додає сил, енергії. Велика Людина, принципова і чесна, взірець ретельності і чеснот в буденному житті, приклад майстерної культури в прямому і зворотньому перекладі глухим і чуючим. Саме такою залишайтеся завжди поруч з нами у рідному українському Товаристві глухих!

Кульбіда С.В. (2018). Вклад Наталії Іванюшевої у розвиток жестової мови. С. Кульбіда. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції 21 червня 2018 року. - К.: "Наша друкарня", 2018. - С. 66 -71.

Література:

1. Іванюшева Н.В. Мимико-жестикулярная речь» (учебник жестового языка). Н.В. Іванюшева. - К.: Реклама, 1969. - 290 с.
2. Іванюшева Н.В., Зуєва Є.М. Український тематичний відеословник жестової мови: Навчально-методичний посібник. - Н. Іванюшева, Є. Зуєва М.- у 3 ч.— К., 2003.
3. Іванюшева Н. В., Кульбіда С.В. Українська дактильна абетка : навчально-методичний посібник / Н.В.Іванюшева, С.В.Кульбіда. – К., 2006. – 64 с.
4. Кульбіда С. В., Іванюшева Н.В. та ін. Комплекс дактильно-жестових вправ до посібника „Українська жести абетка” [Електронний ресурс] / С. В. Кульбіда, В. Л. Шевченко, Н. В. Іванюшева. – К., 2005. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM).
5. Збірка програм з вивчення української жестової мови / Кульбіда, С. В.; Чепчина, І. І.; Адамюк, Н. Б.; Іванюшева, Н. В.; АПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих.— К.: УТОГ, 2008.— 68 с.
6. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху / Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Адамюк Н.Б., Замша А.В., Зборовська Н.А., Іванюшева Н.В., Лещенко О.М.. – К.: УТОГ, 2011. – 53 с. Режим доступу ; <http://lib.iitta.gov.ua/9292/>
7. Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Іванюшева Н.В., Адамюк Н.Б. Український жестівник для батьків. Жестівник. - НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, Лаб. Жестової мови, Укр. т-во глухих. – К.: СПКТБ УТОГ, 2011. – 380 с.
8. Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Адамюк Н.Б., Іванюшева Н.В. Орієнтовний перелік жестових одиниць для загального користування, етичний супровід нечуючих та взаємодія з ними під час проведення фінальної частини з футболу євро-2012 : Навч. посібник для співробітників соціальної сфери з комп'ютерним супроводом / С. В. Кульбіда, І. І. Чепчина, Н. Б. Адамюк, Н. В. Іванюшева. – К.: СПКТБ УТОГ, 2012. – 29 с.; 1 ел. опт. диск (CD-ROM).
9. Українська жести мови: жестівник / Кульбіда, С. В.; Чепчина, І. І.; Адамюк, Н. Б.; Іванюшева, Н. В.; НАПН, Ін-т спец. педагогіки.— К.: Педагогічна думка, 2012.— 205 с.
10. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Основні положення двомовного навчання нечуючих осіб в Україні. Н.Іванюшева, С. Кульбіда. - Жести мови й сучасність. – К.: О Т. Ростунов, 2012. – Вип. 7. – С. 42 – 48.
11. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Особливості застосування двомовних програм як інструмент збереження мови лінгвістичних меншин. Н.Іванюшева, С. Кульбіда // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць: Вип. 4. Частина 1. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 264 с. – С. 25 – 33.
12. Кульбіда С. В., Чепчина І. І., Каменська Н. М. Золоті руки, золоте серце Наталії Іванюшевої : зб. матеріалів про життєвий і творчий шлях / С. В. Кульбіда, І. І. Чепчина, Н. М. Каменська. – К.:ТОВ "АЛЬФА СМАРТ АГРО", 2017. –142 с.